

om, at man ikke kan vine en saadan Udvikling af dem, at de skulde kunne afhjælpe det hele Savn, at de skulde kunne tilvejebringe hele den videre Underviisning, der kunde være ønskelig for Bondesønnerne omkring i hele Landet. Den Tanke, som jeg hentydede til, og som forekommer mig at fortjene en omhyggelig Drøftelse, er, om det ikke skulde kunne være gjørligt og praktisk at indrette Eftermiddagskoler for et større Antal af Skoledistricter, men dog saaledes, at den modnere Ungdom kan komme dertil fra sit Hjem. Aften-skoler have jo paa Landet deres meget store Vanskelighed, navnlig naar de findes i nogen længere Afstand; de Unge ere ogsaa trætte af Dagens Arbejde og blive derved uskikkede til at modtage Underviisning paa en frugtbar Maade. Anderledes vilde det derimod vistnok være, naar man indrettede saadanne Eftermiddagskoler om Vinteren, da de, der skulde besøge Eftermiddagskolen paa den Tid, der i Almindelighed anvendes til at fodre Creaturerne og anden saadan Gjerning, vel kunde faae Leilighed til at være borte fra deres Hjem om Eftermiddagen. Det forekommer mig at være en Tanke, som i alt Fald fortjener en omhyggelig og alsidig Drøftelse af Sagkyndige, om der ikke paa denne Maade skulde kunne tænkes opnaaet Noget af det, hvortil der i saa høj Grad trænges. Naar en saadan Underviisning blev sat i Forbindelse med den nuværende Almue-skoleunderviisning, vilde det vistnok ikke kunne ansees for noget Uoverkommeligt, som her tilsigtedes. Jeg tvivler heller ikke om, at det vilde lade kunne sig gjøre mellem Almue-skolelærerne omkring i Landet at finde de Kræfter, som man skulde have. Naar man tog flere Skoledistricter sammen, troer jeg, at det baade uden betydelige Omkostninger og tillige paa en god Maade kunde lade sig gjøre ad denne Vej at udrette Noget, som maaskee kunde være af den allerstørste Betydning for Underviisningen og derved for hele Landet. Jeg skal dernæst ogsaa omtale den Tanke, som ofte er kommen frem om en Adskillelse mellem Betalingskoler og Friiskoler, Friiskoler i Betydning af Fattigskoler. Der er ganske vist Meget, der taler for denne Tanke, men

jeg kan ikke nægte, at det efter min Mening er med fuld Høje, at man har reist Indvendinger derimod, og navnlig den Indvending, at det vilde etablere en Adskillelse af de forskjellige Classer paa Landet. Der er imidlertid noget Andet, hvorved man tildeels kunde opnaae de samme Fordele, uden at udsætte sig for Indvendingerne. Jeg sigter herved til Tanken om en Forandring i Betalingsforholdene ved Almue-skolerne. I og for sig er det noget ganske Rimeligt, Naturligt og Billigt, at de Folk, der selv kunne betale for deres Børns Underviisning, ogsaa betale derfor. Samfundet bør betale for dem, der ikke selv have Raad til at betale, men ikke for dem, der have Raad dertil. Allerede ved at indrette Skolevæsenet paa denne Maade, var det vel muligt, at man vilde opnaae Meget i den Retning, som man har tilsigtet, men maaskee paa en mindre heldig Maade ved en Adskillelse mellem Betalingskoler og Friiskoler. Det vil allerede give en ganske anden Interesse for Underviisningen, naar Forældrene selv besejrede den, og dernæst vil der deri — naar Folk dog selv alligevel maae betale — ligge en Dyrkning til at oprette Privatskoler, og medens man kan have de største Betænkeligheder ved at lade det Offentlige gjøre den omtalte Adskillelse, troer jeg ikke, at der kan reises nogen Indvending imod Oprettelsen af private Skoler. Overhyldningen af Skolerne er jo en af de Ulemper, der meest klages over, og en af de største praktiske Hindringer for Underviisningens Udvikling, og ligesom de private Skoler ville kunne bøde Noget derpaa, saaledes troer jeg ogsaa, at man vilde faae en heldig forskjelligartet Underviisning frem, og at man i det Hele vilde faae flere gode og friske Kræfter i Skolevæsenets Tjeneste. Jeg troer, kort sagt, at det mere og mere vinder Anslang, at der kunde gjøres Noget i denne Retning, og at der alene derved, at man lod dem, der havde Raad dertil, betale for deres Børns Underviisning, vilde kunne opnaaes noget ganske Væsentligt. — Der er endelig det store Spørgsmaal om Skoletvangen. Jeg tilstaaer, at dette mindre har ligget os Forslagsstillere paa Sinde, og jeg troer i alt Fald at kunne sige, at Fleertallet af os holder